

UZASADNIENIE

Projekt ustawy o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania (zwany dalej projektem ustawy) ma na celu uzupełnienie istniejących już regulacji w zakresie zasady równego traktowania. Głównym celem projektu ustawy jest implementacja przepisów przyjętych przez Unię Europejską w postaci dyrektyw, dzięki czemu Rzeczpospolita Polska wypełni swoje zobowiązania prawno-międzynarodowe, a ponadto wzmocni przestrzeganie zasady równego traktowania w poszczególnych aspektach życia społecznego przewidzianych niniejszym projektem. Ponadto projekt ustawy systematyzuje działania instytucji zajmujących się ww. tematyką oraz wpływa na ich wzajemne uzupełnianie się w wykonywaniu zadań zmierzających do wyrównywania szans podmiotów dyskryminowanych. Wyznacza on również ogólne ramy mające na celu walkę z dyskryminacją ze względu na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, narodowość, wyznanie, religię, światopogląd, niepełnosprawność, wiek oraz orientację seksualną. Katalog przesłanek dla zakazu nierównego traktowania ma charakter zamknięty. Takie rozwiązanie w pełni implementuje rozwiązania zawarte w dyrektywach, które nie zawierają otwartego katalogu przesłanek nierównego traktowania.

Projektowana ustawa ma implementować do naszego porządku prawnego następujące akty prawne:

- 1) dyrektywę Rady 86/613/EWG z dnia 11 grudnia 1986 r. w sprawie stosowania zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn pracujących na własny rachunek, w tym w rolnictwie, oraz w sprawie ochrony kobiet pracujących na własny rachunek w okresie ciąży i macierzyństwa (Dz. Urz. WE L 359 z 19.12.1986, str. 56; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 1, str. 330);
- 2) dyrektywę Rady 2000/43/WE z dnia 29 czerwca 2000 r. wprowadzającą w życie zasadę równego traktowania osób bez względu na pochodzenie rasowe lub etniczne (Dz. Urz. WE L 180 z 19.07.2000, str. 22; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 20, t. 1, str. 23);
- 3) dyrektywę Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiającą ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy (Dz. Urz. WE L 303 z 02.12.2000, str. 16; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 4, str. 79);

- 4) dyrektywę Rady 2004/113/WE z dnia 13 grudnia 2004 r. wprowadzającą w życie zasadę równego traktowania mężczyzn i kobiet w zakresie dostępu do towarów i usług oraz dostarczania towarów i usług (Dz. Urz. UE L 373 z 21.12.2004, str. 37);
- 5) dyrektywę 2006/54/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie wprowadzenia w życie zasady równości szans oraz równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zatrudnienia i pracy (wersja preredagowana) (Dz. Urz. UE L 204 z 26.07.2006, str. 23).

Należy przypomnieć, że zasada równości wobec prawa stanowi podstawę demokratycznego porządku prawnego i wynika bezpośrednio z art. 32 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, który określa ogólne pojęcie i zakres zasady równości oraz formułuje zakaz dyskryminacji. Niezależnie od tej ogólnej reguły, Konstytucja RP zawiera liczne przepisy odnoszące się do zasady równości w szczegółowych dziedzinach życia społecznego (art. 6 – równy dostęp do dóbr kultury, art. 11 – równość obywateli jako przesłanka tworzenia partii politycznych, art. 33 – równość kobiet i mężczyzn, art. 60 – jednakowe zasady dostępu do służby publicznej, art. 64 ust. 2 – równa ochrona prawa własności i innych praw majątkowych i prawa dziedziczenia, art. 68 ust. 2 – równy dostęp do świadczeń publicznej opieki zdrowotnej, art. 70 ust. 4 – równy dostęp do wykształcenia, art. 96 ust. 2, art. 127 ust. 1 i art. 169 ust. 2 – równość prawa wyborczego). Zasada równości wobec prawa stanowi przedmiot umów międzynarodowych ratyfikowanych przez Rzeczpospolitą Polską, jak i prawa Unii Europejskiej. Gwarantują ją paktów Organizacji Narodów Zjednoczonych – art. 2 ust. 1 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych (Dz. U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167) oraz art. 2 ust. 2 Międzynarodowego Paktu Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych (Dz. U. z 1977 r. Nr 38, poz. 169), formułuje ją – jako zakaz dyskryminacji – art. 14 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284), a także szereg innych konwencji o bardziej szczegółowym charakterze. Szeroki wyraz tekstowy zasada równości znalazła również w art. 20 – 26 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej.

W obecnie obowiązującym porządku prawnym przepisy dotyczące równego traktowania są zawarte m.in. w:

- 1) ustawie z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2000 r. Nr 98, poz. 1071, z późn. zm.) – wprowadzono dla organizacji społecznej możliwość, w sprawie dotyczącej innej osoby, występowania z żądaniem wszczęcia postępowania lub dopuszczenia jej do udziału w postępowaniu, jeżeli jest to

uzasadnione celami statutowymi tej organizacji i gdy przemawia za tym interes społeczny;

- 2) ustawie z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93, z późn. zm.) – wprowadzono możliwość żądania zaniechania działania, które sprawia, że dobro osobiste zostaje zagrożone;
- 3) ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, z późn. zm.) – przeniesiono ciężar dowodu na stronę pozwaną w sprawach związanych z ochroną dóbr osobistych oraz umożliwiono organizacjom społecznym, do których zadań statutowych należy ochrona równości oraz niedyskryminacji przez bezpodstawne bezpośrednio lub pośrednio zróżnicowanie praw i obowiązków obywateli, w sprawach o roszczenia z tego zakresu, wytaczać za zgodą obywateli powództwa na ich rzecz oraz za zgodą powoda wstępować do postępowania w każdym jego stadium;
- 4) ustawie z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2007 r. Nr 109, poz. 756, z późn. zm.) – przewidziano karę grzywny dla tego, kto zajmując się sprzedażą towarów w przedsiębiorstwie handlu detalicznego lub w przedsiębiorstwie gastronomicznym, ukrywa przed nabywcą towar przeznaczony do sprzedaży lub umyślnie bez uzasadnionej przyczyny odmawia sprzedaży takiego towaru oraz dla tego, kto zajmując się zawodowo świadczeniem usług, żąda i pobiera za świadczenie zapłatę wyższą od obowiązującej albo umyślnie bez uzasadnionej przyczyny odmawia świadczenia, do którego jest obowiązany;
- 5) ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2003 r. Nr 96, poz. 873, z późn. zm.) – jako zadanie publiczne wykonywane przez organy administracji publicznej wskazano upowszechnianie i ochronę praw kobiet oraz działalność na rzecz równych praw kobiet i mężczyzn;
- 6) ustawie z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94, z późn. zm.) – określono zasady równego traktowania i niedyskryminacji w zatrudnieniu;
- 7) ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2008 r. Nr 69, poz. 415, z późn. zm.) – określono, że przepisy ustawy chronią przestrzeganie zasady równego traktowania w dostępie i korzystaniu z usług rynku pracy i instrumentów rynku pracy;

- 8) ustawie z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2007 r. Nr 155, poz. 1095, z późn. zm.) – zapewniono równy dostęp do prowadzenia i wykonywania w Polsce działalności gospodarczej.

Pomimo przyjęcia powyższych regulacji i notyfikowania ich w Bazie Notyfikacji Krajowych Środków Wykonawczych, Komisja Europejska przedstawiła Polsce zarzuty formalne dotyczące niewłaściwego lub niepełnego wdrożenia przepisów:

- 1) dyrektywy Rady 2000/43/WE z dnia 29 czerwca 2000 r. wprowadzającej w życie zasadę równego traktowania osób bez względu na pochodzenie rasowe lub etniczne, w związku z naruszeniem nr 2006/2255, pismo Komisji Europejskiej z dnia 4 lipca 2006 r. znak: SG-Greffe (2006)D/2003785;
- 2) dyrektywy Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiającej ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudniania i pracy, w związku z naruszeniem nr 2006/2445, pismo Komisji Europejskiej z dnia 15 grudnia 2006 r. znak: SG-Greffe (2006)D/207993;
- 3) dyrektywy Rady 2004/113/WE z dnia 13 grudnia 2004 r. wprowadzającej w życie zasadę równego traktowania mężczyzn i kobiet w zakresie dostępu do towarów i usług oraz dostarczania towarów i usług, w związku z naruszeniem nr 2008/0184, pismo Komisji Europejskiej z dnia 26 czerwca 2008 r. znak: SG-Greffe(2008)D/204205. Ponadto dnia 14 maja 2009 r. Komisja Europejska podjęła decyzję o wszczęciu postępowania w trybie art. 226 TWE (stwierdzenie naruszenia zobowiązań wspólnotowych) przeciwko Polsce;
- 4) dyrektywy 2006/54/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie wprowadzenia w życie zasady równości szans oraz równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zatrudnienia i pracy (wersja preredagowana), w związku z naruszeniem numer 2009/0475, pismo Komisji Europejskiej z dnia 18 marca 2010 r. znak: SG-Greffe(2010)D.

Ponadto w dniu 14 lipca 2010 r. Pełnomocnikowi Rzeczypospolitej Polskiej w postępowaniu przed organami sądowymi Unii Europejskiej i Trybunałem EFTA doręczono skargę przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej, która została złożona przez Komisję Europejską do Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości. Skarga, która wpłynęła do Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości w dniu 7 lipca 2010 r. została zarejestrowana pod numerem C-341/10. Komisja Europejska w przedmiotowej skardze zarzuca Rzeczypospolitej Polskiej

uchybień zobowiązaniom ciążącym na niej na mocy art. 16 dyrektywy Rady 2000/43/WE przez niepełne i nieprawidłowe wdrożenie art. 3 ust. 1 lit. d – h oraz art. 9 przedmiotowej dyrektywy.

W przypadku wydania przez Europejski Trybunał Sprawiedliwości niekorzystnego wyroku Rzeczpospolita Polska będzie obowiązana do przedstawienia planu jej wykonania wraz z harmonogramem w przeciągu ok. 2 miesięcy. W sytuacji, gdy wyrok Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości wydany na podstawie art. 258 TWE nie zostanie wykonany przez Rzeczpospolitą Polską, Komisja Europejska automatycznie podejmie decyzję o wszczęciu postępowania na podstawie art. 260 TWE, jednocześnie wnosząc o nałożenie kary pieniężnej obliczanej stosownie do okoliczności danej sprawy. W wyroku wydanym na podstawie art. 260 TWE, stwierdzającym niewykonanie wcześniejszego orzeczenia, Europejski Trybunał Sprawiedliwości może nałożyć na państwo członkowskie sankcje finansowe (ryczałt oraz okresową karę pieniężną) uwzględniającą powagę naruszenia, czas jego trwania oraz zdolność płatniczą państwa członkowskiego. W przypadku Rzeczypospolitej Polskiej wnioskowana kara finansowa będzie sumą ryczałtu w wysokości co najmniej 3 mln 610 tys. euro oraz okresowej kary pieniężnej w wysokości od 4,3 tys. do 260 tys. euro za każdy dzień niewykonania, czyli niewdrożenia przepisów dyrektywy Rady 2000/43/WE projektem ustawy, przez Rzeczpospolitą Polską zobowiązaną po powtórny wyroku Trybunału. Również kara finansowa w podobnej wysokości grozi Rzeczypospolitej Polskiej za niewdrożenie dyrektywy Rady 2004/113/WE, w sprawie której toczy się już postępowanie przed Europejskim Trybunałem Sprawiedliwości (sprawa C-326/109). Wobec przedstawionych zarzutów konieczne jest wprowadzenie do krajowego porządku prawnego rozwiązań ustawowych zmierzających do realizacji zasady równego traktowania osób fizycznych, osób prawnych i jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej.

Projekt ustawy określa obszary i sposoby przeciwdziałania naruszeniom zasady równego traktowania ze względu na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, narodowość, religię, wyznanie, światopogląd, niepełnosprawność, wiek i orientację seksualną oraz organy właściwe w tym zakresie. Projekt ustawy ma być stosowany nie tylko w stosunku do osób fizycznych, lecz także do osób prawnych i jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną. Nakaz równego traktowania osób prawnych albo innych podmiotów niebędących osobami fizycznymi uwzględnia w tym zakresie, poza przepisami dyrektywy Rady 2000/43/WE z dnia 29 czerwca 2000 r.

wprowadzającej w życie zasadę równego traktowania osób bez względu na pochodzenie rasowe lub etniczne, orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego, które odnosi zasadę równego traktowania do osób prawnych (wyrok z dnia 7 XII 1999 r., K. 6/99).

Istotne jest wprowadzenie artykułu określającego, że przepisy ustawy – rozdziału 1 i 2 nie mają zastosowania do pracowników w zakresie uregulowanym przepisami Kodeksu pracy. W tym zakresie, w obszarze równego traktowania do pracowników mają bowiem zastosowanie przepisy rozdziału IIa działu pierwszego Kodeksu pracy. Przepis art. 2 ust. 2 ustawy rozgranicza obszar równego traktowania regulowany przepisami Kodeksu pracy oraz ustawą o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania przy jednoczesnym skorelowaniu pojęć oraz kwestii związanych z uprawnieniami przysługującymi osobom, w stosunku do których nastąpiło naruszenie zasady równego traktowania. Rozwiązanie to pozwoli zachować spójność w obowiązującym porządku prawnym.

Zakres przedmiotowy projektu ustawy obejmuje obszary określone w art. 4 i jest zdeterminowany zakresem przepisów implementowanych dyrektyw. Projekt ustawy przewiduje również obszary wyłączone z zakresu jej działania w art. 5. Wyłączenia zezwalające na odmienne traktowanie mają swoją podstawę w implementowanych dyrektywach. W celu odróżnienia tych dwóch sytuacji wprowadzono różne pojęcia, tj. pojęcie nierównego traktowania i pojęcie odmiennego traktowania. Odmienne traktowanie jest uzasadnione i zgodne z prawem, natomiast nierówne traktowanie jest zakazane. W związku z tym, uzasadnione jest użycie tych dwóch terminów. Ustawa nie znajdzie zastosowania do sfery życia prywatnego i rodzinnego oraz do czynności prawnych związanych z tymi sferami. W związku z tym, nie reguluje ona transakcji zawieranych w sferze niepublicznej – zgodnie z art. 3 ust. 1 dyrektywy Rady 2004/113/WE z dnia 13 grudnia 2004 r. wprowadzającej w życie zasadę równego traktowania mężczyzn i kobiet w zakresie dostępu do towarów i usług oraz dostarczania towarów i usług. W myśl art. 3 ust. 2 i 3 dyrektywy Rady 2004/113/WE wyłączono również z zakresu działania ustawy obszar dotyczący swobody umów co do wyboru strony umowy (o ile wybór strony nie jest oparty na płci, rasie, pochodzeniu etnicznym, narodowości) oraz treści zawartych w środkach masowego przekazu i ogłoszeniach. Ponadto ustawa nie będzie stosowana do usług edukacyjnych w zakresie odmiennego traktowania ze względu na płeć, gdyż w niektórych jednostkach edukacyjnych istnieje możliwość uczenia się tylko przez przedstawicieli jednej płci i jest to uzasadnione charakterem i celem działania takich jednostek edukacyjnych. Rozwiązanie takie dopuszcza

art. 3 ust. 3 dyrektywy 2004/113/WE. Ustawa nie znajdzie również zastosowania do odmiennego traktowania ze względu na płeć w dostępie i warunkach korzystania z innych usług, rzeczy oraz nabywania praw lub energii, jeżeli ich zapewnienie wyłącznie lub głównie dla przedstawicieli jednej płci jest obiektywnie i racjonalnie uzasadnione celem zgodnym z prawem, a środki służące realizacji tego celu są właściwe i konieczne. Ponadto z projektu ustawy wyłączone zostanie również odmiennie traktowanie w zakresie możliwości i warunków podejmowania i wykonywania działalności zawodowej oraz podejmowania, odbywania i ukończenia nauki w zakresie kształcenia zawodowego, jeżeli rodzaj lub warunki wykonywania danej działalności zawodowej powodują, że przyczyna odmiennego traktowania jest rzeczywistym i decydującym wymaganiem zawodowym stawianym danej osobie fizycznej, a dodatkowo proporcjonalnym do osiągnięcia zgodnego z prawem celu różnicowania sytuacji tej osoby (art. 4 ust. 1 dyrektywy Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiającej ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudniania i pracy). Powyższe przepisy mają na celu umożliwienie odmiennego traktowania w sytuacji, gdy z uwagi na rodzaj lub warunki wykonywania danej działalności albo charakter określonych usług brak wyłączenia mógłby prowadzić do zakłóceń w prawidłowym funkcjonowaniu życia gospodarczego. Art. 5 pkt 7 przewiduje wyłączenia z uwagi na religię, wyznanie lub światopogląd, jeżeli rodzaj lub warunki wykonywania takiej działalności powodują, że religia, wyznanie lub światopogląd są rzeczywistym i decydującym wymaganiem zawodowym. Przepis ten nawiązuje do art. 4 ust. 2 dyrektywy Rady 2000/78/WE, który zezwala państwom członkowskim na wprowadzenie w ustawodawstwie krajowym takiego wyłączenia. Projekt ustawy przewiduje również w art. 5 pkt 8 możliwość odmiennego traktowania ze względu na wiek w sytuacjach sprecyzowanych w lit. a i b tego artykułu. Litera „a” dotyczy jednak tylko wypadków, gdy jest to uzasadnione celem zgodnym z prawem oraz jeżeli dodatkowo przewidziane środki dla jego realizacji są właściwe i konieczne. Litera „b” w przypadku pracowniczych programów emerytalnych ma zastosowanie, tylko gdy nie stanowi dyskryminacji ze względu na płeć (w myśl art. 6 ust. 1 i 2 dyrektywy Rady 2000/78/WE). Projekt ustawy nie obejmuje ponadto kwestii odmiennego traktowania ze względu na kryterium obywatelstwa w odniesieniu do osób fizycznych będących obywatelami państw innych niż państwa członkowskie Unii Europejskiej, państwa członkowskie Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym lub Konfederacji Szwajcarskiej. Tym samym ustawa ta nie narusza przepisów dotyczących wjazdu i pobytu cudzoziemców na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a także innych kwestii związanych ze statusem prawnym tych

osób. Jest to zgodne z art. 37 ust. 2 Konstytucji RP, który wskazuje, że wyjątki od zasady korzystania z wolności i praw zapewnionych w ustawie zasadniczej, które odnoszą się do wszystkich, niezależnie od posiadanego obywatelstwa, określa ustawa.

Rozdział drugi projektu ustawy określa zasadę równego traktowania oraz środki prawne dla jej ochrony, precyzuje obszary, w których zakazane jest odmienne traktowanie, przyporządkowując do każdego z nich przesłanki, z powodu których jest ono zakazane. Zakres przepisów zawartych w projekcie jest związany z zakresem regulacji implementowanych dyrektyw. Dotyczy to zarówno obszarów objętych zakazem nierównego traktowania, jak i przesłanek, ze względu na które miałyby ono nastąpić. Art. 6 projektu, w tym zakresie, jest zgodny z postanowieniami dyrektywy Rady 2004/113/WE – art. 1 oraz dyrektywy Rady 2000/43/WE – art. 3 ust. 1 lit. h; art. 7 – realizuje postanowienia art. 3 ust. 1 lit. e i g dyrektywy Rady 2004/43/WE. Art. 8 ust. 1 w zakresie kryterium – rasa, pochodzenie etniczne, narodowość – art. 3 ust. 1 dyrektywy Rady 2004/43/WE, w pozostałym zakresie – dyrektywa Rady 2000/78/WE – odpowiednio art. 1 i 3. Art. 8 ust. 2 przewiduje wyłączenia części przepisów projektu ustawy w zakresie podejmowania środków koniecznych w demokratycznym państwie, m.in. dla jego bezpieczeństwa publicznego lub porządku, ochrony zdrowia albo wolności i praw innych osób, jednak tylko ze względu na religię, wyznanie, światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną i tylko na podstawie innych przepisów prawa. Przepis ten nawiązuje do art. 2 dyrektywy Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiającej ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudniania i pracy, który wyłącza jej zastosowanie we wskazanym zakresie. Wyłączenia mają ponadto swoje uzasadnienie w ochronie innych wartości konstytucyjnych.

Art. 10 precyzuje zakaz nierównego traktowania w stosunku do osób prawnych. Podkreślić należy, że przyjęte rozwiązania mają na celu ochronę osób prawnych przed nierównym traktowaniem, jednak tylko w sytuacji, gdy naruszenie zasady równego traktowania następuje ze względu na rasę, pochodzenie etniczne lub narodowość ich członków. Dla zapewnienia realizacji celu regulacji, czyli równego traktowania w określonych projektem ustawy obszarach, art. 11 przewiduje dodatkowo możliwość wprowadzenia tzw. uprzywilejowania wyrównawczego, czyli możliwości podejmowania działań, które mają wyrównać faktyczne nierówności między podmiotami. Uprzywilejowanie wyrównawcze stanowi również element szeregu dokumentów prawa międzynarodowego. Jest zalecane m.in. w art. 23 Karty Podstawowych Praw Unii Europejskiej, który przewiduje

równość kobiet i mężczyzn, ale dopuszcza „utrzymanie lub przyjmowanie środków zapewniających specyficzne korzyści dla osób i płci niedostatecznie reprezentowanej”.

W celu zapewnienia efektywności wprowadzanych rozwiązań oraz właściwego implementowania dyrektyw projekt ustawy przewiduje w art. 12 sytuacje, w których osoby fizyczne, ale też osoby prawne i jednostki organizacyjne niebędące osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną mogą występować z roszczeniem w celu ochrony swoich praw przewidzianych w niniejszej ustawie. Przepis ten wprowadza również w stosunku do osób fizycznych możliwość występowania z roszczeniem w razie wszelkiego mniej korzystnego traktowania w związku z ciążą, urlopem macierzyńskim, dodatkowym urlopem macierzyńskim, urlopem na warunkach urlopu macierzyńskiego, dodatkowym urlopem na warunkach urlopu macierzyńskiego, urlopem ojcowskim lub urlopem wychowawczym. Dodatkowo roszczenia przysługują również w sytuacji, gdy doszło do nakłaniania innego podmiotu do naruszeń zasad określonych w ustawie lub nakazania innemu podmiotowi takich naruszeń. Przepisy te mają na celu zapewnić skuteczność wprowadzonych rozwiązań i są realizacją przepisów implementowanych dyrektyw.

Proponuje się, aby w przypadku naruszenia zasady równego traktowania poszkodowanemu przysługiwało odszkodowanie. Ponadto w sprawach naruszenia zasady równego traktowania będą miały zastosowanie przepisy Kodeksu cywilnego, analogicznie jak w art. 300 Kodeksu pracy w stosunku do pracowników. Do postępowań toczących się w ww. sprawach będą miały zastosowanie przepisy ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego. W projekcie ustawy wprowadzono odmienne zasady dotyczące ciężaru dowodu. Podmiot, który zarzuca naruszenie zasady równego traktowania powinien uprawdopodobnić fakt jej naruszenia. Natomiast w przypadku uprawdopodobnienia naruszenia zasady równego traktowania podmiot, któremu zarzucono naruszenie zasady równego traktowania, jest obowiązany wykazać, że nie dopuścił się jej naruszenia. Podmiot, wobec którego naruszono zakaz odmiennego traktowania zasługuje na szczególną ochronę, gdyż udowodnienie np. faktu molestowania czy molestowania seksualnego jest zazwyczaj wysoce utrudnione lub niemożliwe. Odwrócenie ciężaru dowodu na stronę przeciwną spowoduje, że będzie ona obowiązana do udowodnienia braku zachodzenia okoliczności molestowania lub molestowania seksualnego. Przedmiotowa zasada dotycząca ciężaru dowodu znalazła się w art. 10 dyrektywy Rady 2000/78/WE oraz w art. 8 dyrektywy Rady 2000/43/WE. Termin przedawnienia roszczeń z tytułu naruszenia zasady równego traktowania określono na 3 lata od dnia powzięcia przez poszkodowanego wiadomości

o naruszeniu zasady równego traktowania, nie dłużej jednak niż 5 lat od zaistnienia zdarzenia stanowiącego naruszenie zasady równego traktowania. Projektowana ustawa gwarantuje, że uprawnienia w niej przewidziane nie pozbawiają poszkodowanego prawa dochodzenia roszczeń na podstawie innych przepisów. Ponadto wprowadzono dodatkową ochronę dla osób korzystających z uprawnień przysługujących z tytułu naruszenia zasady równego traktowania. Skorzystanie z tych uprawnień nie może być podstawą niekorzystnego traktowania. Ochrona ta obejmuje również osoby, które udzieliły w jakiegokolwiek formie wsparcia osobie korzystającej z uprawnień przysługujących z tytułu naruszenia zasady równego traktowania.

W rozdziale 3 projektu ustawy określono organy właściwe w sprawach zasady równego traktowania – Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania oraz Rzecznika Praw Obywatelskich.

Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania powoływany i odwoływany przez Prezesa Rady Ministrów będzie realizował politykę rządu w zakresie równego traktowania. Do zadań Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania należeć będą m.in. opracowywanie i opiniowanie projektów aktów prawnych w zakresie równego traktowania, przeprowadzanie analiz i ocen rozwiązań prawnych pod kątem respektowania równego traktowania, a także występowanie do właściwych organów z wnioskami o wydanie lub zmianę aktów prawnych w zakresie spraw należących do Pełnomocnika, podejmowanie działań zmierzających do eliminacji lub ograniczenia skutków powstałych w wyniku naruszenia zasady równego traktowania, dokonywanie analiz i ocen sytuacji prawnej i społecznej w zakresie równego traktowania oraz inicjowanie, realizowanie, koordynowanie lub monitorowanie działań zmierzających do zapewnienia równego traktowania, a także do ochrony przed dyskryminacją oraz inicjowanie działań zmierzających do ograniczenia skutków naruszenia zasady równego traktowania, oraz współpraca z krajowymi organizacjami społecznymi, w tym ze związkami zawodowymi i organizacjami pracodawców, a także współpraca z innymi państwami, organizacjami oraz instytucjami międzynarodowymi i zagranicznymi w sprawach związanych z równym traktowaniem oraz przeciwdziałaniem dyskryminacji. Ponadto Pełnomocnik może wnosić, za zgodą Prezesa Rady Ministrów, opracowane przez siebie projekty dokumentów rządowych, wynikające z zakresu jego działania. W art. 22 projektu ustawy założono, że dla spójności polityki podejmowanej w obszarze równego traktowania opracowany zostanie Krajowy Program Działań na rzecz Równego Traktowania. Program będzie miał na celu usystematyzowanie działań dotyczących równego traktowania podejmowanych w ramach administracji

publicznej, będzie miał charakter ustawicznego działania. Roczne raporty z wykonania Krajowego Programu Działań na rzecz Równego Traktowania pozwolą na analizę kwestii dotyczących przeciwdziałania dyskryminacji oraz naruszenia zasady równego traktowania, opiniowanie działań zmierzających do wyeliminowania zjawiska dyskryminacji i rekomendowania najefektywniejszych sposobów pozwalających osiągnąć założone cele. Zobowiązano Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania do przedkładania Radzie Ministrów sprawozdań, informacji, wniosków oraz rekomendacji dotyczących realizacji zasady równego traktowania, a także rocznych raportów z realizacji Krajowego Programu Działań na rzecz Równego Traktowania.

Rzecznik Praw Obywatelskich będzie natomiast realizował politykę przestrzegania zasady równego traktowania jako organ niezależny. Projekt ustawy przewiduje, że Rzecznik Praw Obywatelskich będzie wykonywał zadania dotyczące realizacji zasady równego traktowania na warunkach i w trybie określonych w ustawie z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147, z późn. zm.). Rzecznik Praw Obywatelskich podejmuje czynności przewidziane w ustawie, jeżeli poweźmie wiadomość wskazującą na naruszenie wolności i praw człowieka i obywatela, w tym zasady równego traktowania. Kompetencje Rzecznika Praw Obywatelskich określone w ustawie są bardzo rozległe i pozwalają podejmować działania o szerokim zasięgu od monitorowania i badania sprawy, aż do możliwości wystąpienia na drogę sądową. Rzecznik Praw Obywatelskich w przypadku naruszenia zasady równego traktowania przez organy władzy publicznej, stosownie do przepisów art. 80 i art. 208 Konstytucji RP, przepisów ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich oraz przepisów przedmiotowego projektu może podejmować środki wskazane w ustawie o Rzeczniku Praw Obywatelskich. A zatem Rzecznik Praw Obywatelskich po zapoznaniu się z każdym skierowanym do niego wnioskiem w zakresie naruszenia zasady równego traktowania przez organy władzy publicznej będzie miał możliwość podjęcia sprawy, wskazania wnioskodawcy przysługujących środków działania, przekazania sprawy według właściwości lub niepodjęcia sprawy (art. 11 ustawy).

Przepis art. 80 Konstytucji RP wyraźnie wskazuje, że wniosek kierowany do Rzecznika Praw Obywatelskich jest konstytucyjnym środkiem ochrony przed naruszeniami prawa ze strony organów władzy publicznej. Rzecznik Praw Obywatelskich posiada uprawnienie do badania, czy w skutek działania np. organów szkoły wyższej działających w sferze władztwa publicznego nie nastąpiło naruszenie zasady równego traktowania. W powyższym zakresie, czyli w relacjach podmiotów prywatnych z władzą publiczną, świadczenie niezależnej

pomocy ofiarom dyskryminacji w dochodzeniu ich praw odnośnie do dyskryminacji jest już uregulowane, a więc cele implementowanych dyrektyw są już realizowane.

Projektowany przepis – art. 11 ust. 2 ma na celu określenie środków działania, jakie Rzecznik Praw Obywatelskich może podjąć, jeżeli poweźmie wiadomość wskazującą, że doszło do naruszenia zasady równego traktowania, w relacjach pomiędzy podmiotami prywatnymi. Art. 11 ust. 2 dodawany w ustawie o Rzeczniku Praw Obywatelskich stwierdza, że Rzecznik Praw Obywatelskich może wskazać wnioskodawcy przysługujące mu środki działania. Uprawnienie Rzecznika Praw Obywatelskich w tym zakresie ma na celu, w nawiązaniu do przepisów implementowanych dyrektyw, umożliwienie uzyskania niezależnej pomocy we wnoszeniu skarg osobom, wobec których mogło dojść do naruszenia zasady równego traktowania. Wspomniana wyżej pomoc we wnoszeniu skarg ma dotyczyć uzyskania informacji o możliwych działaniach prawnych, np. możliwych środkach zaskarżenia i właściwych organach, do których należy je wnieść, oraz możliwych działaniach faktycznych, przykładowo przez wskazanie podmiotu, który może udzielić pomocy w tej sprawie. Ponadto w przypadku naruszenia zasady równego traktowania w zakresie relacji horyzontalnych, czyli pomiędzy podmiotami prawa prywatnego, Rzecznikowi przysługuje uprawnienie do badania działalności organów lub instytucji, do których ustawowych obowiązków należy realizacja praw i obowiązków osób fizycznych lub innych podmiotów prawa prywatnego w zakresie równego traktowania – czy wykonują one ciążące na nich w tym zakresie z mocy prawa obowiązki, a więc czy w odpowiedni sposób będą reagować na naruszenie zasady równego traktowania. Świadczenie przez Rzecznika Praw Obywatelskich niezależnej pomocy ofiarom dyskryminacji w tej formie w przypadku naruszenia zasady równego traktowania polega na ocenie prawidłowości reakcji organu obowiązanej do działania w konkretnej sytuacji. W zakresie tym mieści się badanie prawidłowości wykonywania tych zadań, z punktu widzenia przestrzegania zasady równego traktowania pomiędzy podmiotami prawa prywatnego, np. osobami fizycznymi oferującymi innym osobom fizycznym określoną rzecz lub usługi. Zakresem właściwości Rzecznika Praw Obywatelskich nie jest objęte zadanie polegające na zapewnieniu bezpłatnego poradnictwa konsumenckiego i informacji prawnej w zakresie ochrony interesów konsumentów lub składania wniosków w sprawie stanowienia i zmiany przepisów prawa miejscowego w zakresie ochrony interesów konsumentów. Przepisami ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2007 r. Nr 50, poz. 331, z późn. zm.), kompetencje te przypisane zostały powiatowym albo miejskim rzecznikom konsumentów. Zapewniając przestrzeganie zasady równego traktowania w relacjach horyzontalnych

Rzecznik Praw Obywatelskich jest również uprawniony do występowania do innych organów, np. Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych czy Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w celu zbadania, czy organy te właściwie wykonują lub wykonały swoje kompetencje np. w zakresie przetwarzania danych osobowych osób fizycznych przez inne podmioty prawa prywatnego z poszanowaniem zasady równego traktowania.

Projekt ustawy proponuje także dokonanie zmian w przepisach innych ustaw związanych z koniecznością zapewnienia realizacji zasady równego traktowania. W art. 24 projektu ustawy proponuje się zmiany w ustawie z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego, polegające na dodaniu art. 145b, który daje możliwość żądania wznowienia postępowania również, w przypadku gdy zostało wydane orzeczenie sądu stwierdzające naruszenie zasady równego traktowania, jeżeli naruszenie tej zasady miało wpływ na rozstrzygnięcie sprawy zakończonej decyzją ostateczną. Proponuje się, aby w takim przypadku podanie o wznowienie wносиło się w terminie jednego miesiąca od dnia uprawomocnienia się orzeczenia sądu. Natomiast zmiany zaproponowane w art. 146, art. 147 oraz art. 151 stanowią konsekwencję zmiany polegającej na dodaniu art. 145b.

W art. 26 i art. 28 wprowadza się zmiany w ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, a także w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

Obecnie obowiązujące przepisy ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych nie zawierają normy prawnej adresowanej bezpośrednio do pracodawcy, z której wynikałby obowiązek wprowadzenia racjonalnych usprawnień dla osób niepełnosprawnych pozostających w zatrudnieniu, uczestniczących w rekrutacji lub odbywających szkolenie, staż, przygotowanie zawodowe albo praktyki zawodowe lub absolwenckie – zgodnie z postanowieniami art. 5 dyrektywy Rady 2000/78/WE. Z powyższych względów w projektowanej ustawie proponuje się wprowadzenie do ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych przepisu nakładającego na pracodawcę wyraźny obowiązek zapewnienia niezbędnych racjonalnych usprawnień dla osób niepełnosprawnych, określającego także obszary ich stosowania oraz wskazującego, na czym takie usprawnienia mają polegać. Jednocześnie, zgodnie z wymogami art. 5 dyrektywy, pracodawca byłby zwolniony z takiego obowiązku, jeżeli jego realizacja skutkowałaby nałożeniem na pracodawcę nieproporcjonalnie wysokich obciążeń, tj. obciążeń w niewystarczającym stopniu rekompensowanych ze

środków publicznych. Przy ocenie tej przesłanki ustawowej będą miały zastosowanie zwłaszcza przepisy ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, określające zasady i formy wsparcia finansowego pracodawców ze środków publicznych. Ponadto proponuje się, aby zachowanie pracodawcy polegające na niedokonaniu niezbędnych racjonalnych usprawnień dla osób niepełnosprawnych uznać za naruszenie zasady równego traktowania w zatrudnieniu, w rozumieniu przepisów art. 18^{3a} § 2 – 5 Kodeksu pracy.

Z uwagi natomiast na wprowadzenie w przepisach ogólnych przedmiotowego projektu zakazu dyskryminacji w dostępie i warunkach korzystania z instrumentów rynku pracy i usług rynku pracy określonych w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oferowanych przez instytucje rynku pracy oraz instrumentów rynku pracy i usług rynku pracy oferowanych przez inne podmioty działające na rzecz zatrudnienia, rozwoju zasobów ludzkich i przeciwdziałania bezrobociu, w art. 28 dotyczącym ww. ustawy proponuje się wprowadzenie jedynie ogólnej zasady niedyskryminacji.

W projekcie ustawy zawarto ponadto zmiany w ustawie z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585, z późn. zm.) oraz ustawie z dnia 21 listopada 2008 r. o emeryturach kapitałowych (Dz. U. Nr 228, poz. 1507). Zmiany te mają na celu dostosowanie przepisów niniejszej ustawy do projektowanych rozwiązań.

Projekt ustawy nie zawiera norm technicznych w rozumieniu przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. Nr 239, poz. 2039, z późn. zm.).

Zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2005 r. Nr 169, poz. 1414, z późn. zm.) projekt został zamieszczony w Biuletynie Informacji Publicznej Kancelarii Prezesa Rady Ministrów;

Żaden podmiot nie zgłosił zainteresowania pracami nad przedmiotowym projektem w trybie ww. ustawy.

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Podmioty, na które oddziałuje akt normatywny

Ustawa będzie oddziaływała na osoby fizyczne oraz osoby prawne i jednostki organizacyjne niebędące osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną.

2. Konsultacje społeczne

Projekt ustawy równocześnie z przesłaniem do konsultacji międzyresortowych został przesłany do konsultacji społecznych. Udział w nich brali:

- 1) Rzecznik Praw Obywatelskich;
- 2) Rzecznik Praw Dziecka;
- 3) Główny Inspektor Pracy;
- 4) Komisja Trójstronna do Spraw Społeczno-Gospodarczych;
- 5) Forum Związków Zawodowych;
- 6) Prokuratura Generalna;
- 7) Polska Rada Ekumeniczna;
- 8) Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji;
- 9) NSZZ „Solidarność”;
- 10) Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych;
- 11) Konfederacja Pracodawców Prywatnych;
- 12) Konfederacja Pracodawców Polskich;
- 13) Związek Rzemiosła Polskiego;
- 14) Business Centre Club;
- 15) Społeczne Towarzystwo Oświatowe;
- 16) Rada Szkolnictwa Wyższego i Nauki ZNP;
- 17) Krajowa Izba Gospodarcza;
- 18) Helsińska Fundacja Praw Człowieka;
- 19) Związek Banków Polskich;

- 20) Stowarzyszenie Kampania Przeciwko Homofonii;
- 21) Stowarzyszenie Lambda;
- 22) Stowarzyszenie Przeciwko Antysemityzmowi i Ksenofobii Otwarta Rzeczpospolita;
- 23) Stowarzyszenie Agencji Zatrudnienia;
- 24) Centrum Praw Kobiet;
- 25) Fundacja Kobieta „eFKa”;
- 26) Fundacja na Rzecz Kobiet „Ja Kobieta” (Forum 50+);
- 27) Konferencja Episkopatu Polski;
- 28) Muzułmański Związek Religijny w RP;
- 29) Kościół Ewangelicko-Augsburski w RP;
- 30) Kościół Ewangelicko-Reformowany;
- 31) Związek Gmin Wyznaniowych Żydowskich RP;
- 32) Kancelaria św. Soboru Biskupów P.A.K.P.;
- 33) Polskie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych;
- 34) Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce;
- 35) Fundacja Feminoteka;
- 36) Towarzystwo Interwencji Kryzysowej;
- 37) Polskie Towarzystwo Prawa Antydyskryminacyjnego;
- 38) Polskie Forum Osób Niepełnosprawnych;
- 39) Stowarzyszenie „Nigdy Więcej”;
- 40) Pro Humanum Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego;
- 41) Fundacja Akcja;
- 42) Stowarzyszenie Amnesty International;
- 43) Stowarzyszenie Interwencji Prawnej;
- 44) La Strada.

W ramach przeprowadzonych konsultacji społecznych Polskie Towarzystwo Prawa Antydyskryminacyjnego (jako Koalicja na Rzecz Równych Szans, w skład której wchodzi: Polskie Towarzystwo Prawa Antydyskryminacyjnego – koordynator Koalicji oraz Fundacja Feminoteka, Stowarzyszenie przeciw Antysemityzmowi i Ksenofobii „Otwarta Rzeczpospolita”, Kampania Przeciw Homofonii, Helsińska Fundacja Praw Człowieka,

Lambda Warszawa, Amnesty International, Lambda Bydgoszcz, Towarzystwo Edukacji Antydyskryminacyjnej, Fundacja Równości, Koalicja Karat, Fundacja Trans-Fuzja, Federacja na rzecz Kobiet i Planowania Rodziny, Fundacja MaMa, Fundacja Przestrzeń Kobiet, Fundacja Autonomia, Stowarzyszenie Aktywne Kobiety, Stowarzyszenie Inicjatyw Niezależnych MIKUSZEWO, Stowarzyszenie Homo Faber, Stowarzyszenie na Rzecz Kobiet „Victoria”, Stowarzyszenie Nigdy Więcej, Stowarzyszenie Kobiet Konsola, FORUM 50+, Fundacja TUS, Stowarzyszenie Interwencji Prawnej, Instytut Podkarpacki, Polskie Forum Osób Niepełnosprawnych, Stowarzyszenie Kobiet Niepełnosprawnych ONE.PL, Żydowskie Stowarzyszenie Czulen, Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego PRO HUMANUM, Stowarzyszenia Romów w Polsce, Stowarzyszenie Na Rzecz Lesbijek, Gejów, Osób Biseksualnych, Osób Transpłciowych Oraz Osób Queer „Pracownia Różnorodności”, Stowarzyszenie „W stronę Dziewcząt”, Związek Nauczycielstwa Polskiego) zgłosiło liczne uwagi do projektu ustawy, które w części zostały uwzględnione przez Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania. Uwaga ogólna, która nie została uwzględniona przez Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania, dotyczy zbyt wąskiego zakresu regulacji, która w ocenie Polskiego Towarzystwa Prawa Antydyskryminacyjnego nie wzmocni wystarczająco przestrzegania zasady równego traktowania. Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania, kierując się swobodą wyboru formy oraz środków, projektem ustawy osiągnął rezultat określony w tzw. dyrektywach równościowych. Przedmiotowy zakres projektu ustawy w zakresie równego traktowania w pełni uwzględnia przesłanki zakazujące dyskryminacji zawarte w dyrektywach równościowych.

Uwagi szczegółowe można podzielić na kilka kategorii, które dotyczyły m.in.:

- a) zmiany tytułu ustawy – uwaga nie została uwzględniona; obecne brzmienie tytułu projektu ustawy jest adekwatne do jej przedmiotowego oraz podmiotowego zakresu,
- b) przeredagowania niejasnych przepisów (np. art. 2, art. 3, art. 8 ust. 2, art. 10, art. 11, art. 12 ust. 1, art. 13 ust. 1, art. 14 ust. 3), które są uwagami o charakterze legislacyjnym i w znacznej części zostały uwzględnione w projekcie ustawy,
- c) dostosowania definicji zawartych w projekcie ustawy do przepisów ustawy – Kodeks pracy – uwagi te zostały w całości uwzględnione mając na uwadze spójność terminologiczną w ramach jednego systemu prawa,
- d) rozszerzenia o inne (nieujęte w projekcie ustawy) formy dyskryminacji – dyskryminacja wielokrotna (uwaga w tym zakresie jest niezasadna, bowiem można być dyskryminowanym

z jednej lub kilku przyczyn, co wynika wprost z definicji), dyskryminacja krzyżowa, dyskryminacja przez asocjację oraz zagadnienia odnoszące się do racjonalnych usprawnień dla osób niepełnosprawnych – które zostanie częściowo uwzględnione przez zmianę ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, jak również uniwersalnego projektowania nieuwzględnionego w projekcie ustawy ze względu na brak tego rodzaju instytucji w implementowanych dyrektywach,

e) wąskiego, przedmiotowego zakresu projektu ustawy – uwaga nie została uwzględniona, gdyż zakres ten wynika z przepisów implementowanych dyrektyw,

f) braku uzasadnienia do wprowadzonych wyłączeń w art. 5 ustawy – zawarte w ustawie wyłączenia odzwierciedlają stan prawny przyjęty przez dyrektywy. W uzasadnieniu do projektu ustawy umieszczono stosowne przepisy dyrektyw odnoszące się do wyłączeń zawartych w projekcie ustawy,

g) wykreślenia przepisów art. 6 – 7 projektu ustawy, które wymieniają przesłanki nierównego traktowania, ze względu na które zakazane jest nierówne traktowanie w konkretnie wskazanych obszarach i zastąpienie ich generalną zasadą zawartą w jednym artykule formułującą tę zasadę. Uwaga nie została uwzględniona, gdyż przesłanki zakazu dyskryminacji w konkretnym obszarze życia wynikają z dyrektyw,

h) wprowadzenia możliwości wytaczania powództwa, w przypadkach gdy ofiara nie jest zindywidualizowana oraz wprowadzenia tzw. sytuacji testowych – uwagi nie zostały uwzględnione, ponieważ znacząco wykraczają poza zakres regulacji dyrektyw oraz wymagałyby wprowadzenia zmian do ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, co z kolei – o ile pozytywnie zostałyby zaopiniowane przez Komisję Kodyfikacyjną – wydłużyłoby uchwalenie projektu ustawy na bliżej nieokreślony termin,

i) zmiany terminu przedawnienia – uwaga nie została uwzględniona z uwagi na fakt, że zaproponowany termin jest w większości przypadków dłuższy od innych terminów przedawnienia roszczeń wynikających z przepisów prawa cywilnego,

j) wątpliwości co do powierzenia wykonywania zadań związanych z realizacją zasady równego traktowania dwóm organom, tj. Rzecznikowi Praw Obywatelskich oraz Pełnomocnikowi Rządu do Spraw Równego Traktowania. Uwaga nie została uwzględniona, gdyż dyrektywy uprawniają państwa członkowskie Unii Europejskiej do powierzenia realizacji zasady równego traktowania więcej niż jednemu organowi,

k) uwagi do uzasadnienia projektu odnosiły się do stwierdzenia, że nałożenie na Rzecznika Praw Obywatelskich nowych obowiązków nie pociąga za sobą konieczności zwiększenia jego budżetu oraz braku wskazania kosztów działalności Biura obsługującego Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania. Uwaga nie została uwzględniona, gdyż liczba etatów oraz wykorzystywana przez Rzecznika Praw Obywatelskich infrastruktura jest odpowiednia do zakresu nowych obowiązków wynikających z projektu ustawy. Natomiast niewskazanie kosztów działalności Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania wynika z faktu, że obsługę merytoryczną, organizacyjno-prawną, techniczną i kancelaryjno-biurową Pełnomocnika zapewni Kancelaria Prezesa Rady Ministrów. Wszystkie środki na działalność tego organu będą pokrywane z budżetu Kancelarii Prezesa Rady Ministrów.

Ponadto uwagi do projektu zgłosiło Polskie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych – dotyczyły one m.in. wydłużenia terminu przedawnienia roszczeń, nałożenia na Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania obowiązku działania z urzędu po otrzymaniu zgłoszenia naruszenia zakazu dyskryminacji przez osoby trzecie lub w wyniku powzięcia wiedzy o takim naruszeniu przez Pełnomocnika, również w tym zakresie analogiczny obowiązek powinien zostać nałożony na Rzecznika Praw Obywatelskich, wątpliwości budzi także odmienna zasada – odwróconego ciężaru dowodu, oraz wprowadzenia kryterium wieku jako przesłanki zakazującej dyskryminacji do ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Ustosunkowując się do ww. uwag należy wskazać na szczególnie istotną kwestię, iż Rzecznik Praw Obywatelskich może podjąć działania, co wynika ze zmienianego art. 11 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich, a przekazanie sprawy do właściwego organu jest tylko jedną z możliwości, jeżeli Rzecznik Praw Obywatelskich uzna się za niewłaściwy do rozstrzygnięcia danej sprawy. Należy również wyjaśnić, że zasada odwróconego ciężaru dowodu wynika wprost z dyrektyw, podobnie jak przesłanki zakazujące dyskryminacji.

Konferencja Episkopatu Polski zgłosiła ogólne zastrzeżenie co do konieczności wprowadzania do polskiego systemu prawnego regulacji *lex generalia* w zakresie równego traktowania, bowiem koncepcja standardów w zakresie równego traktowania może stanowić niebezpieczne otwarcie podporządkowania Polski bliżej nieokreślonym naciskom.

Uwagi zgłosił również Kościół Ewangelicko-Augsburski w RP, z uwagą generalną, że projekt nie chroni w dostateczny sposób osób przed naruszaniem zasady równego traktowania ze względu na wyznanie, religię lub światopogląd. Wyjaśniając zaistniałe rozbieżności, w tym miejscu raz jeszcze należy podnieść, że projekt ustawy dokonuje wyłącznie implementacji

przepisów, wymienionych we wstępie uzasadnienia, dyrektyw i tylko w tym zakresie proponuje przeniesienie rozwiązań do polskiego porządku prawnego.

3. Wpływ na rynek pracy

Przepisy ustawy ułatwią dostęp do rynku pracy osobom dyskryminowanym oraz pozostającym w sferze wykluczenia. Ustawa zawiera bowiem przepisy wprowadzające zasadę równego traktowania w zakresie możliwości podejmowania oraz wykonywania działalności zawodowej, w szczególności warunków dostępu do zatrudnienia, łącznie z kryteriami rekrutacji, oraz wykonywania pracy na podstawie umowy cywilnoprawnej. Regulacje zawarte w projektowanej ustawie przyczynią się do poprawienia dostępu do instytucji, usług i instrumentów rynku pracy, zabezpieczenia społecznego, opieki zdrowotnej, oświaty i szkolnictwa wyższego.

4. Wpływ na sektor finansów publicznych

Regulacja będzie wiązała się z nieznacznymi kosztami finansowymi. Szczegółowa analiza jest zawarta w pkt 7.

5. Wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym na funkcjonowanie przedsiębiorstw oraz na sytuację i rozwój regionów

Ustawa pozwoli na pełniejsze wykorzystanie potencjału pracowników, co wpłynie na podniesienie konkurencyjności przedsiębiorstw.

6. Zgodność z prawem Unii Europejskiej

Ustawa pozostaje w zgodzie z przepisami:

- 1) dyrektywy Rady 2000/43/WE z dnia 29 czerwca 2000 r. wprowadzającej w życie zasadę równego traktowania osób bez względu na pochodzenie rasowe lub etniczne (Dz. Urz. WE L 180 z 19.07.2000, str. 22, Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne rozdz. 20, t. 1. str. 23.);
- 2) dyrektywy Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiającej ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudniania i pracy (Dz. Urz. WE

L 303 z 02.12.2000, str. 16; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 4, str. 79);

- 3) dyrektywy Rady 2004/113/WE z dnia 13 grudnia 2004 r. wprowadzającej w życie zasadę równego traktowania mężczyzn i kobiet w zakresie dostępu do towarów i usług oraz dostarczania towarów i usług (Dz. Urz. UE L 373 z 21.12.2004, str. 37);
- 4) dyrektywy Rady 86/613/EWG z dnia 11 grudnia 1986 r. w sprawie stosowania zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn pracujących na własny rachunek, w tym w rolnictwie, oraz w sprawie ochrony kobiet pracujących na własny rachunek w okresie ciąży i macierzyństwa (Dz. Urz. WE L 359, z 19.12.1986, str. 56; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 1, str. 330);
- 5) dyrektywy 2006/54/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie wprowadzenia w życie zasady równości szans oraz równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zatrudnienia i pracy (Dz. Urz. UE L 204 z 26.07.2006, str. 23.).

7. Skutki finansowe

Wykonywanie zadań dotyczących realizacji zasady równego traktowania zostanie powierzone Rzecznikowi Praw Obywatelskich oraz Pełnomocnikowi Rządu do Spraw Równego Traktowania, którego wynagrodzenie obliczone zostanie z zastosowaniem mnożnika kwoty bazowej dla osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe, która wynosi 1 766, 46 zł (zgodnie z ustawą z dnia 19 listopada 2009 r. o zmianie niektórych ustaw związanych z realizacją wydatków budżetowych (Dz. U. Nr 219, poz. 1706). Wynagrodzenie Pełnomocnika będzie się zatem składać z wynagrodzenia zasadniczego (mnożnik 4,9), dodatku funkcyjnego (mnożnik 1,2) oraz dodatku za wieloletnią pracę (od 5 % do 20 % wynagrodzenia zasadniczego w zależności od długości stażu pracy). Ponadto Pełnomocnikowi przysługuje prawo do nagrody jubileuszowej oraz jednorazowej odprawy w związku z przejściem na emeryturę lub rentę. Obsługę Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania zgodnie z projektem ustawy zapewnić będzie Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, a wydatki z tym związane pokrywane będą z części budżetowej Kancelarii Prezesa Rady Ministrów. Wydatki związane z finansowaniem niezbędnych ekspertyz i projektów oraz koszty związane z opracowaniem i wdrożeniem Krajowego Programu Działań na rzecz Równego Traktowania będą pokrywane z części budżetowej pozostającej w dyspozycji Szefa Kancelarii Prezesa Rady Ministrów.

Koszty związane z wykonywaniem zadań dotyczących realizacji zasady równego traktowania przez Rzecznika Praw Obywatelskich będą pokrywane z części pozostającej w dyspozycji Rzecznika Praw Obywatelskich. Nie jest przewidziane zwiększenie wydatków na zatrudnienie nowych pracowników w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich, biorąc pod uwagę dotychczasowe zaplecze kadrowe oraz infrastrukturę wykorzystywaną przez Rzecznika Praw Obywatelskich.